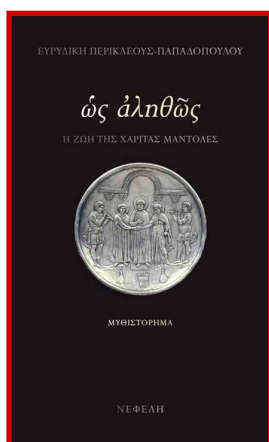

Βιβλιοπαρουσίασις

Εὐρυδίκη Περικλέους-Παπαδοπούλου

ὡς ἀληθῶς

Ἡ ζωή τῆς Χαρίτας Μάντολες

*Ἐκδόσεις «Νεφέλη»,
Ἀθήνα 2015, σελίδες 461.*

Ὁ χρόνος σταμάτησε τὸν Ιούλιο τοῦ 1974 γιὰ τὴν Ἑλληνοκύπρια Χαρίτα Μάντολες, ἡ ὁποία ὑπῆρξε αὐτόπτης μάρτυρας τῆς δολοφονίας τοῦ συζύγου τῆς, τοῦ πατέρα τῆς καὶ ἔντεκα ἀκόμη συγγενῶν τῆς.

Ἀπὸ ποῦ ν' ἀρχίσεις καὶ ποῦ νὰ τελειώσεις ὅταν πρέπει νὰ μαζέψεις σὲ λίγες λέξεις, τὴν ἱστορία μιᾶς γυναίκα-θρύλου γιὰ ἓναν ὀλόκληρο λαό, ὅπως σοῦ τὴν ἀφηγήθηκε ἡ ἴδια σὲ μία συζήτηση ποταμό, ἡ ὁποία παρακαλοῦσες νὰ μὴν τελειώσει ποτέ;

Ἀπὸ τὴν περιγραφή τῆς ἐν ψυχρῷ ἐκτέλεσης μπροστὰ στὰ μάτια τῆς, τοῦ συζύγου καὶ ἄλλων δώδεκα συγγενῶν τῆς ἀπὸ τὰ κατοχικὰ στρατεύματα; **Τὴν** τολμηρὴ ἐπίσκεψή τῆς στὰ Κατεχόμενα γιὰ νὰ συναντήσει μιὰ ἄλλη χαροκαμένη γυναίκα, Τουρκοκύπρια, τῆς ὁποίας οἱ Ἑλληνοκύπριοι δολοφόνησαν ἐν ψυχρῷ τὸν ἄντρα καὶ τὰ τέσσερα παιδιά τῆς; **Τὸ** τηλεφώνημα στὸν Ραούφ Ντεκτὰς γιὰ νὰ τὸν ρωτήσῃ «τί ἔκαμες τοὺς δικούς μου ἀνθρώπους;»; **Τὸ** ὅτι ἔσκαβε μὲ τὰ νύχια τῆς στὸν ὀμαδικὸ τάφο γιὰ νὰ βρεῖ τὰ «κόκαλα τοῦ Ἀντρίκου» ἢ

τους αγώνες σαράντα χρόνων για την τύχη των αγνοουμένων;

* * *

Απέναντί μου μία μαυροφορεμένη γυναίκα, ή Χαρίτα Μάντολες.

«**Ε**τῶν;» τὴν ρωτῶ. «**Ε**ίκοσι ἑπτὰ», λέει. **Σ**τὴν πραγματικότητα ἔχει πατήσει τὰ

68, ἀλλὰ γιὰ ἐκείνη ὁ χρόνος σταμάτησε, τὸν Ἰούλιο τοῦ 1974, στὸ χωριὸ Ἐλιά κοντὰ στὴν Κυρήνεια, ὅταν μὲ τὴν εἰσβολὴ κατέστη αὐτόπτης μάρτυρας τῆς δολοφονίας τοῦ συζύγου καὶ δώδεκα συγγενῶν της, ἀνάμεσά τους καὶ ὁ πατέρας της. **Τ**οὺς εἶδε νὰ πέφτουν νεκροὶ σὰν «στάχυα» κάτω ἀπὸ μία ἐλιά καὶ ἐπειδὴ δὲν τῆς ἐπέτρεψαν νὰ τοὺς ἀκουμπήσει γιὰ νὰ διαπιστώσει ἡ ἴδια ὅτι «δὲν εἶχαν σφυγμό», ἔζησε 30 χρόνια μὲ τὴν κρυφὴ ἐλπίδα ὅτι ἴσως νὰ εἶναι ζωντανοὶ καὶ δὲν ἔπαψε ἔκτοτε νὰ ἀγωνίζεται, πάντα στὴν πρώτη γραμμὴ, νὰ μάθει γιὰ τὴν τύχη τους, ὅπως καὶ γιὰ τοὺς ὑπόλοιπους ἀγνοοῦμενους.

Ἡ Χαρίτα Μάντολες εἶναι ἓνα μυθικὸ πρόσωπο σήμερα στὴν Κύπρο, τὴν ξέρουν καὶ τὴν σέβονται ὅλοι, ἡγέτες καὶ ἀπλοὶ ἄνθρωποι, εἶναι ἡ φωνὴ τῆς συνείδησης ἑνὸς ὀλόκληρου λαοῦ, ἔγινε βιβλίο, καὶ μολονότι κήδεψε μὲ ὅλες τὶς τιμὲς τὸν Ἀντρίκο της, δὲν λέει νὰ τὰ παραιτήσῃ. **Δ**ηλώνει πὼς δὲν θὰ σταματήσει νὰ ἀγωνίζεται μέχρις ὅτου ἐπιστρέψῃ στὸ σπίτι της στὴν Ἐλιά, σὲ μία Κύπρο ἐνωμένη, ἐλεύθερη, ὅπως πρὶν ἐκείνη τὴν ἀποφράδα ἡμέρα τοῦ Ἰουλίου τοῦ '74. «Μόνο τότε θὰ ἀρχίσω νὰ μεγαλώνω, νὰ γεράζω, νὰ καταρρέω...», λέει.

* * *

«**Οἱ** Τοῦρκοι μᾶς περικύκλωσαν μὲ τὰ ὅπλα πυροβολώντας στὸν ἀέρα, ἐμεῖς γονατίσαμε κάτω ἀπὸ μία ἐλιά, καὶ παρακαλούσαμε τὸν Ἀρχάγγελο Μιχαήλ, ἓνα ἐκκλησάκι ἐγκαταλειμμένο ἐκεῖ κοντὰ στὸ χωριὸ, νὰ μᾶς γλιτώσῃ. **Ἀ**ρχισαν νὰ πυροβολοῦν τοὺς ἄντρες καὶ προτοῦ δεχθεῖ τὶς σφαῖρες ὁ Ἀντρίκος, μού λέει πέσε κάτω καὶ κάνε τὴν πεθαμένη. **Ἦ**ταν τὰ τελευταῖα του λόγια. **Ὅ**ταν κατέρρευσε ἀπὸ τὶς σφαῖρες ὁ ἴδιος, κρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά του τὸ μικρὸ παιδί μας, τὸ ὁποῖο ἐξακολουθοῦσε νὰ τὸν σφίγγει στὸν λαιμό. **Τ**ότε ἓνας Τοῦρκος στρατιώτης τὸ ἄρπαξε καὶ τὸ πέταξε σ' ἓνα θάμνο γιὰ νὰ μὴν τὸ σκοτώσουν οἱ ἄλλοι καὶ ἔτσι τὸ παιδί γλίτωσε. **Εἶ**πα μέσα μου ὅτι ἦταν ὁ

Αρχάγγελος Μιχαήλ, πού μεταμφιέστηκε σὲ Τοῦρκο καὶ γλίτωσε τὸ παιδί μου. Προσπάθησα νὰ πλησιάσω σερνόμενη τὸν Ἀντρίκο πού ἦταν πεσμένος μέσα στὰ αἵματα γιὰ νὰ δῶ ἂν εἶχε σφυγμὸ ἢ ἦταν νεκρός, νὰ τὸ πάρω ἀπόφαση, ἀλλὰ μὲ κλώττησαν οἱ στρατιῶτες καὶ μὲ ἔσυραν μακριά».

Μὲ μύριους κινδύνους ἡ Χαρίτα Μάντολες κατάφερε μαζί μὲ τὰ δύο μικρὰ παιδιά της νὰ περάσουν στὴν ἐλεύθερη Κύπρο, ὅπου ἔπρεπε νὰ ἐπιβιώσει καὶ συνάμα νὰ μάθει γιὰ τὴν τύχη τοῦ Ἀντρίκου καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν της.

«Κατὰ 99,5% πίστευα ὅτι ἦταν νεκρός. Ἔδινα ὁμως 0,5% πιθανότητες νὰ εἶχε τραυματιστεῖ καὶ νὰ ἦταν ζωντανός ἀλλὰ ἀγνοούμενος». Αὐτὴ ἡ ἐλπίδα τὴν ἔφερε καθημερινὰ στοὺς δρόμους νὰ διαδηλώνει μαζί μὲ χιλιάδες ἄλλες γυναῖκες, νὰ τρέχει στὰ ραδιόφωνα, τὶς ἐφημερίδες, τὶς ξένες τηλεοράσεις, μὲ αἴτημα νὰ διαλευκανθεῖ ἡ ὑπόθεση τῶν ἀγνοουμένων.

Στεκόταν μὲ τὶς ὥρες κρατώντας μία φωτογραφία τοῦ συζύγου της στὰ χέρια, στὴν διάβαση τοῦ Λήδρα Πάλλας στὴν Λευκωσία, καθὼς περίμενε νὰ φανοῦν τὰ λεωφορεῖα μὲ τοὺς ἀνταλλαγμένους αἰχμαλώτους γιὰ νὰ ρωτήσῃ «μήπως εἶδατε αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, τὸν Ἀντρίκο μου;».

Μιὰ μέρα τηλεφώνησε στὴ Λευκωσία, στὸν ἴδιο τὸν Ντεκτάς. «Ἦθελα νὰ τὸν ρωτήσω τί ἔκαμε τὸν ἄντρα μου καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς μου. Βγήκε ὁ γιός του στὸ τηλέφωνο, πού ἤξερε ἑλληνικά καὶ μοῦ εἶπε νὰ τηλεφωνήσω τὸ ἀπόγευμα γιὰτι ἦταν ἀπασχολημένος. Κάλεσα ξανά, ἀλλὰ δὲν ἀπάντησε...».

* * *

Ἡ κρυφὴ ἐλπίδα τῆς Χαρίτας Μάντολες θὰ σβῆσει τὸ 2004 ὅταν τῆς τηλεφώνησαν νὰ πάει στὴν Ἐλιὰ γιὰ νὰ ὑποδείξει τὸ σημεῖο ὅπου εἶχαν δολοφονηθεῖ οἱ συγγενεῖς της καὶ ἡ ἐπιτροπὴ τῆς διεθνoῦς κοινότητας εἶχε πληροφορίες γιὰ τὴν ὑπαρξη ὁμαδικοῦ τάφου. «Ἐκαμα πέτρα τὴν καρδιά καὶ πῆγα. Τοὺς ὑπέδειξα τὸ σημεῖο, πῆγα καὶ στὸ σπίτι μου ὅπου βρήκα ἓνα ζευγάρι ἐποίκων. Μοῦ εἶπαν ὅτι τὸ εἶχαν νοικιάσει ἀπὸ τὸν Ντεκτάς...».

Προτοῦ ἐπιστρέψῃ ἡ Χαρίτα κατευθύνθηκε στὸ χωριὸ μὲ τὶς «μαῦρες χῆρες», τὸ Βουνὸ τῆς Κυρήνειας, ὅπου οἱ Τουρκοκύπριοι εἶχαν συγκεντρώσει τὶς οἰκογένειες τῶν δικῶν τους ἀγνοουμένων –ὕπολογίζεται ὅτι

ἀνέρχονται σὲ πεντακόσιους— ἀπὸ τὶς συγκρούσεις στὶς διακοινοτικὲς διαμάχες πρὶν ἀπὸ τὴν εἰσβολή.

«*Πῆγα νὰ δῶ τὴν Σουλτάνα τὴ γυναῖκα πὺ τῆς σκότωσαν τὰ τέσσερά της παιδιὰ καὶ τὸν σύζυγό της τὸ 1974 μὲ τὸ*

πραξικόπημα. Ἄνθρωπος εἶναι καὶ αὐτὴ, τὴ λυπήθηκα πραγματικὰ καὶ τὴν ἔνοιωσα πάρα πολὺ. Τί νὰ τῆς πείς; Ὁ πόνος τῆς μάνας εἶναι ἴδιος παντοῦ. Τῆς συνέστησα κουράγιο καὶ ὑπομονή. Ἐγὼ γύρευα τὸν ἄντρα μου, ἐμένα ὁ Τοῦρκος πῆρε τὸ παιδί μου τὸ πέταξε στοὺς θάμνους καὶ τὸ γλίτωσε, ἐκείνης τῆς τὰ πῆραν ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ καὶ τὰ σκότωσαν. Ἐχω συγκλονιστεῖ. Ἡ Σουλτάνα εἶναι σήμερα χωρὶς ἄντρα καὶ παιδιὰ. Φοβερό.

Ἡ Χαρίτα ξαναγύρισε στὴν Ἐλιά γιὰ νὰ βοηθήσει στὴν ἐκταφή. «*Ἔσκαβε ἡ μπουλντόζα καὶ ἐγὼ ἔψαχνα μὲ τὰ χέρια στὰ χώματα γιὰ νὰ βρῶ κανένα κοκαλάκι τοῦ Ἀντρίκου...*», λέει. **Μαζί** της, τούτη τὴ φορὰ, πὺ ἦταν καὶ ἡ τελευταία, εἶχε καὶ δύο κυπαρίσσια, τὰ ὁποῖα φύτεψε στὸν τόπο τῆς δολοφονίας, ἀλλὰ οἱ Τοῦρκοι τὰ ξεριζώσαν ἀμέσως μετὰ καὶ τὰ πέταξαν.

* * *

Ὁ ἐπίλογος σ' αὐτὸ τὸ συνταρακτικὸ «ταξίδι» τῆς Χαρίτας Μάντολες θὰ γραφτεῖ τὸ 2008 ὅταν ὁ ἔλεγχος DNA ἔσβησε ἀπὸ τὸν κατάλογο τῶν ἀγνοουμένων τὸν Ἀντρίκο καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς τους, ἀλλὰ μόνο ὡς πρὸς τὸ ἓνα σκέλος του. **Γιατί** ἡ Χαρίτα συνεχίζει τὸν ἀγῶνα της γιὰ μίᾶ ἐνιαία καὶ ἐλεύθερη Κύπρο, στὴν ὁποία θὰ ζοῦν ἀρμονικὰ οἱ Ἑλληνοκύπριοι καὶ οἱ Τουρκοκύπριοι.

• **Στὸ** πλαίσιο αὐτοῦ τοῦ ἀγῶνα συμμετεῖχε χθὲς τὸ βράδυ στὴν Θεσσαλονίκη, στὴν παρουσίαση τοῦ βιβλίου γιὰ τὴν ζωὴ της μὲ τίτλο «*ὡς ἀληθῶς*», πὺ συνέγραψε ἡ Εὐρυδίκη Περικλέους-Παπαδοπούλου, καὶ καθήλωσε μὲ τὴν μαρτυρία της τὸ κοινό.

Σταύρος Τζίμας
«Καθημερινή», 6.10.2015